

30 באפריל 2018

ט"ו באייר, התשע"ח

לכבוד,

ח"כ שלי יחימוביץ'

חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה

יו"ר הוועדה לביקורת המדינה

שלום רב,

הנדון: עובדי קבלן ועובדים המועסקים דרך "ספקי שירותים": הפרת שיטתית ואי אכיפת חוקי העבודה –

דו"ח מבקר המדינה ג65(2015)

בישראל מועסקים מעל 400,000 עובדות ועובדי קבלן כח אדם/שירותים במגזר הציבורי בלבד. בעוד התופעה חוצה מגזרים יש בקרבם ייצוג יתר לקבוצות מוחלשות שונות; בהן נשים, עולים, ערבים ועוד וקיים קשר הדוק בין עוני ובין העסקה קבלנית. על כן אנו, הקואליציה הארצית להעסקה ישירה, פונים לוועדה עם הנקודות הבאות:

1. עובדי קבלן כעובדים עניים שזכויותיהן מופרות תדיר

בדו"ח המבקר מוזכר כי "אחד הגורמים לתופעת "העובדים העניים" הוא העובדה שמעסיקים רבים מפריס את זכויות המגן של עובדים, ושל עובדים בשכר נמוך בפרט. הפרות אלה משפיעות ישירות על גובה התשלומים שמקבלים העובדים' כאשר הם גם נפגעים מהפרת זכויותיהם באופן חמור יותר, משום שהדבר פוגע במשכורתם הנמוכה גם כך ומשום שלעתים קרובות אין הם מודעים לזכויותיהם ולדרכים להגן עליהן."

הפרת זכות כספית של העובד משמעה הקטנת הוצאותיו של הקבלן והמציאות העולה מדו"ח המבקר ומפעילות הקואליציה בשטח מגלה כי מרבית חברות הקבלן/שירותים רומסות תדיר את זכויות העובדים תוך שימוש באמתלות שונות, בכלל זה אימונים בפיטורים ופגיעה בעתידו של העובד העומד על זכויותיו, כאשר כוח המיקוח של העובדים קטן, תלותם במעסיק גדולה ונגישותם לכלים להבטחת זכויותיהם נמוכה. מעבר לפגיעה בעובדים עצמם הפרת הזכויות היא גם פגיעה בשלטון החוק ועלולה לפגוע בעידוד התעסוקה במשק.

2. חלק מהבעיה – הכובע הכפול של המדינה כאחראית על האכיפה וכ"מזמין שירות"

על פי הערכות, המגזר הציבורי הוא אחד המעסיקים הגדולים במשק של עובדים של קבלני שירות. בהתאם לחוקים כדוגמת חוק להגברת האכיפה של דיני העבודה, התשע"ב-2011 ותקנותיו, למדינה אחריות כפולה, גם כגוף האחראי על האכיפה ובמקרים רבים גם כ"מזמין השירות", אשר החוק להגברת האכיפה קובע כי עליו לנקוט אמצעים סבירים כדי למנוע פגיעה בזכויות עובדי קבלן המועסקים אצלו.

המדינה משלמת כסף רב לחברות הקבלן/שירותים, כסף שאמור לאפשר להן לשלם תנאי ההעסקה הולמים לעובדים. עם זאת, על פי דו"ח המבקר והמצב בשטח, המדינה לא נוקטת בצעדים הקרובים למספקים לשם וידוא

כי עובדי הקבלן/שירותים מקבלים את זכויותיהם כדין. לדוגמה, כאשר עובדים מתארגנים ומגיעים להסכם קיבוצי עם ספק השירות ההסכם עלול לפגוע בסיכויי לזכות במכרז בעתיד והספק הבא אינו מחוייב לאותו הסכם. לא רק זו, מהביקורת עולה כי המינהל אינו פועל לקבל מידע על קבלנים מפרים ממזמיני שירות שהם גופים ציבוריים וכי אין מניעה לקבלנים אלו לגשת שוב למכרזים. במילים אחרות, כל עוד נמשכת ההעסקה הקבלנית המדינה משעתקת את תהליכי החלשת העובדים באופן ששום תהליך אכיפה לא יכול לתקן, כך במקום החובה הכפולה מתקבלת הזנחה כפולה ועל ההגופים השונים מטעם המדינה, בהם משרד הכלכלה, לקחת אחריות לשינוי המצב.

3. צעד ראשון בדרך לפתרון – החובה למפות את השדה ולהתבסס על נתונים מחקרניים ועדכניים

כפי שהתרענו בעבר בקואליציה הארצית להעסקה ישירה וכפי שמצוין בדו"ח המבקר, שלב ראשוני והכרחי לעמידה בחובות החוקיות ובקביעת תוכנית עבודה בכדי להגן על העובדים העניים הינו מיפוי וניתוח המבוססים על נתונים מחקרניים של הענפים והמעסיקים בהם מועסקים עובדים בשכר נמוך, המועדים להפרה נרחבת של זכויות. בעוד בפועל, לא רק שאין מיפוי שכזה, המדינה אפילו אינה יודעת מה מספרם המדויק של עובדי הקבלן, ודו"ח המבקר קובע כי "יוצא שתוכנית העבודה של המנהל מתבססת ברובה על הניסיון המקצועי וההתרשמות הכללית של הגורמים המקצועיים במינהל ולא על נתונים מחקרניים."

אנו טוענים כי גופי המדינה אינם ממפים את כמות העובדים בשורותיה מטעם חברות קבלן/שירותים, על מנת להסתיר את שכיחותה של התופעה ועלותה בפועל, ובכך למנוע את קיומה של ביקורת ציבורית בנדון. ומעבר לכך, לא פעם המדינה משתמשת באמתלה כי שיטת ההעסקה קבלנית יעילה וזולה יותר, כאשר אין כל ראיה המגבה את טענותיה. כך שאנו קוראים לא רק למימוש המיפוי המוזכר בדו"ח המבקר אלא להוסיף לו את הצעד החשוב של מיפוי כלל עובדי ועובדות הקבלן המועסקים במגזר הציבורי והעלות של העסקה זו לציבור.

4. הפתרון לטווח ארוך – העסקה ישירה

בשל ההתנערות מהאחריות המגולמת בה ובשל הרצון בהגדלת שורת הרווח של הקבלנים, כל עוד תימשך שיטת העסקה פוגענית זו יהיה כר פורה להפרות זכויות מגן של עובדים מוחלשים. החזרת עובדות ועובדי הקבלן להעסקה ישירה תאפשר העסקה הוגנת באמצעות פיקוח ושמירה על זכויות המגן של העובדים ותנאי העסקתם ותעניק להם תנאים מוצלחים יותר להתמודדות עם יוקר המחייב בצמצום ממדי העוני בישראל, זאת באמצעות הגנה טובה יותר על תנאי השכר וזכויות סוציאליות ושמירה על הביטחון התעסוקתי.

העסקה ישירה והוגנת תיצור אופק התקדמות תעסוקתי ותגביר את המוטיבציה ותחושת השייכות בקרב העובדים, מה שצפוי להוביל לשיפור איכות השירות הציבורי.

בכבוד רב ובברכה,

בשם הקואליציה הארצית להעסקה ישירה,

שי לעדן,

רכזת הקואליציה להעסקה ישירה

העתקים :

חברי הכנסת

יועמ"ש ועדת ביקורת המדינה

ארגוני הקואליציה

אגודת הסטודנטים אוניברסיטת בן גוריון | אגודת הסטודנטים האוניברסיטה העברית | אגודת הסטודנטיות והסטודנטים סמינר הקיבוצים | אגודת הסטודנטים אוניברסיטת ת"א | אגודת הסטודנטים של המכללה לחינוך גופני ולספורט ע"ש זינמן במכון וינגייט | אגודה ישראל למען יהודי אתיופיה | איתך-מעכי - משפטניות למען צדק חברתי | אנו - עושים שינוי | ארגון המרצים מן החוץ במכללות | ארגון הסגל האקדמי הזוטר באוניברסיטת תל אביב | ארגון הסגל האקדמי הבכיר של אוניברסיטת תל אביב | הפורום המתאם של ארגוני הסגל האקדמי הזוטר | ארגון הורים למערכת החינוך בירושלים | ארגון העובדים מען | האגודה לזכויות האזרח | המטה להעסקה הוגנת של מורים ומורות | המשמר החברתי | הקול העולה | התאחדות הסטודנטים הארצית | חברת הניהול דיזנגוף סנטר | טבקה - משפט וצדק לעולי אתיופיה | כוח לעובדים - ארגון עובדים דמוקרטי | כנסת פתוחה | עוס"ם שינוי - סטודנטים למען עתיד העבודה הסוציאלית ושירותי הרווחה בישראל | עמותת מורשתנו - הצהרה דמוקרטית | עתידנו | צ"ח - סטודנטים למען צדק חברתי צנטוריון | קו לעובד | שדולת הנשים בישראל | שתי"ל | תא עמותת באיגוד העובדים הסוציאליים - ההסתדרות החדשה | תבל בצדק | הנהגות של עובדות ועובדי קבלן | איגוד עובדי חסות הנוער, איגוד מורות הלה, מורות מוסדות חינוך, סניף עובדי קרן קרב, איגוד היועצות הארצי במרכז השלטון המקומי בישראל ועובדות הניקיון באוניברסיטת בן גוריון | מלווי נכי צה"ל | פעילים ופעילות חברתיים